Kiber makon, kiber terrorizm, kiber zo’ravonlik (cyberbullying) tushunchalarining mohiyati.

Reja:

* Kirish.
* Kiber makonda diniy e’tiqod targ’iboti.
* Kiberhujum oqibatlari.

Kibermakon kompyuter tarmoqlari orqali amalga oshiriladigan muloqot maydonini ifodalovchi voqelik sifatida 1990-yildan boshlab keng miqyosida rivojlanib, takomillashib kelmoqda. Kibermakon tushunchasini dastlab kanadalik yozuvchi Uilyam Gibson 1982-yil ,,Sojjenie Xrom" («Burning Chrome») nomli hikoyasida yozadi.

Kiberterrorchilik bu tahdid yoki qo‘rqitish orqali, internetdan foydalangan holda, siyosiy yoki mafkuraviy muvaffaqiyatga erishish maqsadida uyushtiriluvchi kiberhujumlardir. Kompyuter viruslari, kompyuter qurtlari, zararli dasturlar, apparat usullari, dasturlash skriptlari kabi vositalar yordamida kompyuter tarmolarini, xususan, Internetga ulangan shaxsiy kompyuterlarni qasddan, keng miqyosda buzish harakatlari internet terrorizmining ko‘rinishi bo‘lishi mumkin. Kiberterrorizm munozarali atamadir. Ba’zi mualliflar ma’lum terroristik tashkilotlar tomonidan signalizatsiya, vahima yoki jismoniy buzilishlarni yaratish maqsadida axborot tizimlariga qarshi hujumlarni buzish bilan bog‘liq juda tor ta’rifni tanlaydilar.

Boshqa mualliflar esa
kiberjinoyatni o‘z ich
olgan kengroq ta’rifn
ko‘rishadi. Kiberhuju
ishtirok etish, hatto
zo‘ravonlik bilan ama
oshirilmagan bo‘lsa h
terror tahdidi idrokig

qiladi. Ba’zi ta’riflarga ko‘ra, onlayn faoliyatning qaysi
holatlari kiberterrorizm yoki kiberjinoyat ekanligini
farqlash qiyin bo‘lishi mumkin

2021-yil dekabr

AQSh Davlat departamentining kamida to‘qqiz nafar telefoni noma’lum hujumchi tomonidan buzib kirilgani haqida xabar berilgan edi. To‘qqiz xodimning barchasida Apple iPhone smartfonlari bo‘lgan. Bir necha oy davomida sodir bo‘lgan buzg‘unchilik iMessages yordamida amalga oshirildi, unga dastur biriktirilgan bo‘lib, u yuborilganda Pegasus deb nomlanuvchi josuslik dasturlari bilan aloqa o‘rnatmasdan o‘rnatilgan. Amaldagi dasturiy ta’minot Isroilda joylashgan NSO Group nomli josuslik dasturlarini

* *2021-yil dekabr oyida AQShning kamida beshta mudofaa va texnologiya firmasi Xitoydan faoliyat yurituvchi guruh tomonidan xakerlik hujumiga uchradi*

* Tahlillarga ko‘ra, dunyo bo‘ylab har yili **500 milliondan** ortiq kiber hujumlar uyushtiriladi.
* Har soniyada **12 nafar** insondan biri kiber makonda sodir etilgan hujumlar qurboniga aylanadi.

Amerika Qo‘shma Shtatlari, Fransiya, Angliya, Germaniya, Belgiya, Luksemburg

kabi rivojlangan davlatlarda jinoyatlarning 60-65 foizi kiber hujumlar orqali sodir etilmoqda.

O‘zbekistonda ham so‘nggi uch yilda bu turdagi jinoyatlar ***8,3 baravarga*** *ko‘payib, hozirda umumiy jinoyatchilikning qariyb* ***5foiziga*** *yetgan. Xususan, noqonuniy bank-moliya operatsiyalari orqali o‘zgalarning plastik kartadagi mablag‘larini o‘zlashtirish, zararli viruslar tarqatish, qimor va tavakkalchilikka asoslangan onlayn o‘yinlar, diniy aqidaparastlikka qaratilgan axborot xurujlari, onlayn savdo maydonidagi firibgarlik jinoyatlari ko‘payib bormoqda.*

* Achinarlisi, axborot texnologiyalari yordamida huquqbuzarlik va jinoyatga qo‘l urgan shaxslar orasida yoshlar ko‘pchilikni tashkil etmoqda. Respublikamizda virtual olamdagi qonunbuzilishlarning aksariyati ***16-23 yosh*** oralig‘idagi o‘smir-yoshlar tomonidan sodir qilinmoqda.

<u>Hozirgi kunga kelib kiberxavfsizlikni ta’minlash masalasi har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.</u>

– Mamlakatimizda axborot xavfsizligi masalasiga davlat siyosati darajasida e’tibor qaratilib, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashishning yangi yondashuvlari amaliyotga joriy qilinmoqda, – dedi IIV Akademiyasi boshlig‘i Rustam Xatamov. – Chunki virtual olamdagi jinoyatlarning zarari va xavfi real olamdagi tahdiddan oshib borayotganiga guvoh bo‘layapmiz.

Bu borada “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi yangi qonunning qabul qilinayotgani sohani davlat tomonidan tartibga solishga, mamlakatimiz axborot tizimlari va tarmoqlariga noqonuniy aralashishning oldini olishga xizmat qiladi.

E’tiboringiz uchun raxmat!!!